

Tasavallan presidentti Alexander Stubbin puheenvuoro YK:n yleiskokouksen 79. yleiskeskustelussa New Yorkissa 25. syyskuuta 2024

 presidentti.fi/tasavallan-presidentti-alexander-stubbin-puheenvuoro-ykn-yleiskokouksen-79-yleiskeskustelussa-new-yorkissa-25-syyskuuta-2024/

25. syyskuuta 2024

Puheen alkuperäinen kieli on englanti

Muutosvarauksin

Arvoisa puheenjohtaja, arvoisa pääsihteeri, arvoisat suurlähettiläät, hyvät naiset ja herrat

YK perustettiin 79 vuotta sitten. Seisoimme tienristeyksessä. Maailma oli kahden maailmansodan runtelema. Jotakin oli tehtävä kansallisvaltioiden sotaisuuden hillitsemiseksi.

Tarvittiin yhteisiä instituutioita ja sääntöjä. Yhdistyneiden kansakuntien tehtävä oli yksinkertainen: sodan lopettaminen ja rauhan edistäminen. Oikeudenmukaisuuden lisääminen ja paremman elämän mahdollistaminen koko ihmiskunnalle. Suurimman osan historiastaan se on pystynyt tekemään juuri niin.

Tulen Suomesta. Olemme pieni maa Euroopan koilliskulmassa. Olemme rauhaa rakastava kansa. Toisesta maailmansodasta toipuminen – ja nousimme yhdestä Euroopan köyhimmistä maista maailman vauraimpien ja turvallisimpien (ja kyllä, onnellisimpien) maiden joukkoon – liittyy läheisesti Yhdistyneiden kansakuntien menestykseen.

Se, että toimimme kunnioittavasti ja haemme kompromisseja, on ollut ratkaiseva osa menestystarinaamme. Olemme vapaa ja avoin yhteiskunta. Ymmärrämme tämän instituution arvon, koska tiedämme omakohtaisesti, mitä se parhaimmillaan voi tuottaa valtiolle ja sen kansalaisille.

Tänään seisomme jälleen tienristeyksessä. Myönnän, että olen huolissani. Jakolinjat maiden ja maaryhmien välillä syvenevät. Yhteisesti jakamamme ymmärrys maailmasta on huvennut – se on korvattu narratiiveilla, joilla ruokitaan vastakkainasettelua, konflikteja ja vihaa.

Käynnissä olevien konfliktien määrä on suurin sitten kylmän sodan, ja niissä mukana olevien valtioiden määrä on kasvussa. Tämä koskee erityisesti kolmea polttopistettä: Palestiinaa, Ukrainaa ja Sudania. Ihmisten kärsimys on jo kauan sitten saavuttanut tason, jota tässä salissa ei tulisi hyväksyä.

Paradoksaalista on se, että monet maat irtisanoutuvat monenkeskisestä yhteistyöstä juuri nyt, kun tarvitsemme sitä enemmän kuin koskaan. Keskityn puheenvuorossani kolmeen aiheeseen, joita lähestyn mahdollisimman konkreettisesti ja rakentavasti.

1. Mikä meitä yhdistää enemmän kuin erottaa?
2. Miten saamme nykyiset sodat loppumaan, erityisesti Ukrainassa, Palestiinassa ja Sudanissa?
3. Miten voimme uudistaa YK:ta vastaamaan nykypäivän maailmaa?

Hyväksymällä YK:n tulevaisuussopimuksen aiemmin tällä viikolla olemme osoittaneet, että YK toimii.

Puheeni on suunnattu meille kaikille yhteisesti, ei kenellekään henkilökohtaisesti. En pidä syytelystä enkä jossittelusta. Olemme kaikki vastuussa. Olemme kaikki osa ongelmaa ja myös sen ratkaisua.

Ensimmäiseksi keskityn siihen, mikä meitä yhdistää, enkä siihen, mikä meitä erottaa. Kun kylmä sota päättyi, monet meistä, minä mukaan luettuna, uskoivat "historian loppuun". Siihen, että suurin osa maailman noin 200 kansallisvaltiosta palaisi kohti rauhaa, vaurautta ja harmonista rinnakkaiseloä.

Uskottiin vahvasti, että vapaus, demokratia ja globalisaatio voittaisivat. Teknologia, vapaakauppa ja avoin tiedonvälitys johtaisivat automaattisesti maailmanlaajuiseen kehitykseen ja vakauteen.

Mutta niin ei käynyt. Unohdimme, että ihmiskunnan pimeät puolet – myös valta – on pidettävä kurissa kansainvälisten instituutioiden, kuten YK:n avulla. Oletimme liikaa ja teimme liian vähän.

Asiat, joiden oli määrä yhdistää meidät, kuten kauppa, keskinäinen riippuvuus ja tieto, repivät meitä nyt erilleen. Meidän on käännettävä kurssia ja keskityttävä siihen, miten voimme löytää yhteisiä ratkaisuja yhteisiin maailmanlaajuisiin ongelmiin.

Maailman suurimmat haasteet – ilmastonmuutos, teknologia, kestävä kehitys ja konfliktit – ovat juuri niitä, joihin meidän on vastattava yhdessä. Tarvitsemme YK:ta enemmän kuin koskaan. Meidän on palattava tielle, jolla yhteiset haasteemme edistävät yhteistyötä konfliktien sijasta. Meidän on etsittävä ratkaisuja, jotka hyödyttävät kaikkia, eikä nollasummapelejä, jotka hyödyttävät vain harvoja.

Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi sekä luontokadon pysäyttämiseksi tarvitsemme yhteistyötä. Tulevaisuutemme riippuu siitä, miten käytännössä vastaamme näihin haasteisiin. Emme voi reagoida pienten kehittyvien saarivaltioiden todellisiin huolenaiheisiin vain suunnittelulla. Tarvitsemme tuloksia. Jos emme ratkaise ilmastohaastetta, sen jälkeiset kriisit ovat mahdottomia ratkaista.

Sama pätee teknologiaan. Noin 30 vuotta sitten luulimme, että digitalisaatio, tekoäly, robotisaatio ja biotekniikka toisivat meille automaattisesti paremman maailman. Luulimme, että teknologia olisi vain hyvää edistävä voima. Unohdimme, että kaikki läpimurtoteknologiat toimivat molempiin suuntiin – hyvässä ja pahassa.

Kestävän kehityksen tavoitteet ovat karkaamassa tavoittamattomiin. Maailmanlaajuinen köyhyys on kasvussa. Kun elämän perustarpeet – kuten ruoka ja turvallisuus – eivät täyty, on mahdotonta keskittyä tulevaisuuden suunnitteluun. Olemme edistyneet monissa asioissa, mutta meidän on varmistettava, että perusoikeudet – joista olemme kaikki yhdessä sopineet – koskevat kaikkia, kaikilla tasoilla: alueita, kansakuntia, kansoja ja yksilöitä. Meidän on varmistettava, että naisten ja tyttöjen oikeuksia kunnioitetaan. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksia on suojeltava.

Riippumatta siitä, mistä olemme kotoisin, puheemme ja tekomme ovat usein epäjohdonmukaisia – sanomme yhtä ja teemme toista. Juuri nyt olemme tilanteessa, jossa meidän on toimittava sanojemme mukaisesti ja työskenneltävä yhdessä. Keskittykäämme siis siihen, mikä meitä yhdistää, ei siihen, mikä meitä erottaa.

Toiseksi puhun konflikteista. Kun YK perustettiin, taustalla oli ajatus “ei koskaan enää”. Kenenkään ei koskaan enää pitäisi kokea sitä kauhua, jota meitä ennen eläneet kokivat 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla. Yhdistyneiden kansakuntien perustajat lupasivat pelastaa seuraavat sukupolvet sodan vitsaukselta. He onnistuivat siinä – ainakin osittain.

Mutta onnistummeko me, uusi sukupolvi? Yksinkertainen vastaus on emme. Vain tänä ja viime vuonna satojatuhansia ihmisiä on kuollut, yli kymmenen tuhatta lasta Gazassa. Lapsikaappauksia käytetään sota-aseena Ukrainassa. Miljoonat ihmiset ympäri maailman ovat joutuneet jättämään kotinsa. Näлкä ja sairaudet lisääntyvät.

Nykyiset sodat korostavat räikeää ristiriitaa. Kriittisiä päätöksiä sodasta ja rauhasta tekee pieni joukko ihmisiä, joita usein ajaa häikäilemätön tarve pysyä vallassa. Enemmistö maailman ihmisistä toivoo rauhaa, mutta kansainvälisessä järjestelmässä heillä ei ole tarpeeksi vaikutusvaltaa. Tämä on totta Ukrainassa, Palestiinassa ja Sudanissa.

Ukrainassa oikeudenmukainen rauha, joka perustuu presidentti Zelenskyin kymmenen kohdan rauhansuunnitelmaan, on selvästi maailman enemmistön yhteinen etu. Sota jatkuu, koska Venäjän johtajat eivät halua lopettaa sitä. Samalla kun Venäjä tekee parhaansa syyttääkseen muita omasta hyökkäyksestään, meidän on johdonmukaisesti palattava kansainvälisen oikeuden ja YK:n peruskirjan periaatteisiin.

Venäjällä, tai millään muullakaan maalla, ei ole historiallista oikeutta kenenkään muun alueeseen tai kansaan. YK:n peruskirjan ydin on suvereniteetin ja alueellisen koskemattomuuden kunnioittaminen. Suomi tuomitsee jyrkästi Venäjän hyökkäyksen Ukrainaun. Suomi tuomitsee myös yritykset tuhota informaatiovaikuttamisella ne periaatteet, jotka ovat ylläpitäneet maailmanrauhaa vuosikymmeniä. Pyydän presidentti Putinia päättämään sodan välittömästi.

Palestiinan kohdalla meidän on pohdittava, kenen etujen mukaista on lietsoa sotaa. Maailman enemmistön etujen mukaista on rakentaa rauhaa. Tulitauko, kahden valtion malli ja alueelliset turvajärjestelyt varmistaisivat vakauden sekä taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen koko alueella.

Kansainvälinen oikeus tarjoaa avaimet sellaiseen ratkaisuun, että sekä palestiinalaiset että israelilaiset olisivat turvassa. Viimeisimpien murhenäytelmien jälkeen ei ole muuta suuntaa kuin eteenpäin, ja meidän on löydettävä ratkaisu. Tekosyitä ei enää ole.

Sudanissa tilanne on se, että mikä tahansa aseellisista ryhmistä lopulta voittaakin sodan, kärsijöitä ovat siviilit ja siviilihallintoon siirtyminen. Siviilihallinto, jonka takana koko kansainvälinen yhteisö on luvannut seistä, ja siviilit, joille olemme luvanneet etsiä parempaa tulevaisuutta.

Sudanissa emme ole onnistuneet löytämään afrikkalaisia ratkaisuja Afrikan ongelmiin. Sen sijaan Sudanista on tulossa alueellisen ja kansainvälisen kilpailun areena. Yhteinen tavoitteemme rakentaa Sudan, joka olisi tasavertainen kumppani meille kaikille turvallisuuden ja kaupan aloilla sekä monenkeskisillä foorumeilla, on karkaamassa yhä kauemmas. Pidemmän päälle kukaan ei hyödy tästä kehityksestä.

Pyydän, että YK:ssa palaisimme konfliktien ratkaisemisen ja ehkäisemisen keskiöön. Rauhanvälitys ei voi olla kaupankäyntiä. Kansainvälisen oikeuden, YK:n peruskirjan sekä valtioiden alueellisen koskemattomuuden ja suvereniteetin toteutuminen on ehdottoman välttämätöntä.

Kolmas ja viimeinen viestini on se, että tarvitsemme YK:ta enemmän kuin koskaan. Samalla pelkään, että ilman laajamittaisia uudistuksia se jää ulkokehälle. Kaikki alkaa toimijuudesta, tunteesta, että meillä kaikilla on sananvaltaa.

Olipa kyse ilmastonmuutoksesta, teknologiasta, kestävästä kehityksestä tai konflikteista, haaste on edelleen sama: nykyiset kansainväliset instituutiot eivät heijasta globaalia todellisuutta. Maailman enemmistö ei ole asianmukaisesti edustettuna globaaleissa instituutioissa, eikä enemmistön etu toteudu. Tähän on tultava muutos.

Sotien lopettaminen hyödyttäisi suurinta osaa meistä – ellei jopa kaikkia – mutta tällä hetkellä meillä ei ole mekanismeja, joilla ajaa maailman enemmistön yhteistä etua. Monet maat kokevat, ettei niillä ole sananvaltaa globaaleissa instituutioissa. Tämän seurauksena instituutiot menettävät legitimititeettinsä.

Monenkeskisten instituutioiden puutteet kannustavat monia etsimään ratkaisuja perinteisten kansainvälisten instituutioiden ulkopuolelta. Liittoumat, perustuivatpa ne intresseihin tai arvoihin (tai molempiin), luovat kaupankäyntiin perustuvan epäjärjestyksen maailman, jossa koko ja valta hyödyttävät vähemmistöä enemmistön sijaan.

Kylmä totuus on, että emme voi enää lykätä uudistuksia. Kannamme harteillamme historian painoa, aivan kuten he, jotka perustivat Yhdistyneet kansakunnat vuonna 1945. Jos tavoitteenamme on keskittyä siihen, mikä meitä yhdistää, eikä siihen, mikä meitä erottaa, meidän tulee uudistaa YK:n turvallisuusneuvosto.

Suomen tänään esittämä kolmen kohdan ehdotus on hyvin konkreettinen, joidenkin mielestä ehkä liiankin optimistinen, mutta olen vakaasti sitä mieltä, että jostain on aloitettava. Seuraavaksi kerron, millainen ehdotuksemme on.

Ensinnäkin kaikkien suurten maanosien on oltava aina edustettuina YK:n turvallisuusneuvostossa. On vaikea hyväksyä, että turvallisuusneuvostossa ei ole pysyvää edustusta Latalaisesta Amerikasta ja Afrikasta, ja että Kiina yksin edustaa Aasiaa. Siksi ehdotamme, että pysyvien jäsenten määrää lisätään viidellä eli käytännössä kahdella jäsenellä Aasiasta, kahdella Afrikasta ja yhdellä Latalaisesta Amerikasta.

Pysyviä jäsenmaita olisi näin ollen yhteensä kymmenen. Tämä yhdistettynä kymmeneen vaihtuvaan jäseneen takaisi sen, että turvallisuusneuvostossa olisi aina noin kymmenen prosenttia YK:n jäsenistä. Euroopassa meidän pitäisi miettiä tarkkaan, miten nykyiset kaksi paikkaa voitaisiin parhaiten jakaa.

Toiseksi yhdelläkään valtiolla ei pitäisi olla veto-oikeutta. Ymmärrän täysin, että veto-oikeus oli tarpeen toisen maailmansodan jälkimainingeissa, mutta nykymaailmassa se on liian usein lamauttanut turvallisuusneuvoston ja pysäyttänyt päätöksenteon täällä New Yorkissa. Kansalliset veto-oikeudet eivät koske YK:n virastoja, ja ne toimivat tehokkaasti juuri siksi, että mikään yksittäinen jäsen ei voi niitä estää.

Kolmanneksi, jos turvallisuusneuvoston pysyvä tai vaihtuva jäsen rikkoo YK:n peruskirjaa, sen äänioikeus olisi jäädytettävä. Päätös olisi viime kädessä tehtävä yleiskokouksessa. Yhdistyneissä kansakunnissa ei pitäisi olla sijaa kaksinaismoraalille.

Hyvät naiset ja herrat

Kaikista haasteistamme huolimatta haluan päättää puheenvuoroni toiveikkaaseen sävyyn. Optimismini perustuu synnynnäiseen vakaumukseen siitä, että kun joudumme valitsemaan kahden vaihtoehdon välillä, päädymme usein oikeaan ratkaisuun. Valintamme tänään on yksinkertainen. Voimme jatkaa kohti moninapaista epäjärjestyksen maailmaa tai ryhtyä vakavasti ratkaisemaan yhteisiä ongelmiamme monenkeskisten instituutioiden ja uudistetun YK:n avulla.

Mentorini, edesmennyt presidentti Martti Ahtisaari, suuri YK:n ystävä, sanoi kiitospuheessaan Nobelin rauhanpalkintoa vastaanottaessaan vuonna 2008: "Rauha on tahdon asia. Kaikki konfliktit voidaan ratkaista, eikä ole mitään tekosyitä antaa niiden muuttua ikuisiksi."

Ehdotan, että pidämme Martin sanat mielessä ja alamme työskennellä rauhan hyväksi.